Gemeente Amsterdam

Raadsinformatiebrief

Aan:	De leden van de gemeenteraad van Amsterdam
Datum	1 oktober 2024
Portefeuille(s)	Democratisering
Portefeuillehouder(s):	Rutger Groot Wassink
Behandeld door	Stedelijk Team Participatie (participatie@amsterdam.nl)
Onderwerp	Bestuurlijke reactie op het initiatiefvoorstel 'Bescherm wat je dierbaar is: geef rechten aan de natuur' van het lid Krom

Geachte leden van de gemeenteraad,

Op 24 mei 2024 heeft het raadslid Krom (PvdD) een initiatiefvoorstel ingediend getiteld 'Bescherm wat je dierbaar is: geef rechten aan de natuur'. Met dit voorstel wordt het college gevraagd om:

1. Onderzoek te doen naar de juridische en praktische haalbaarheid van het toekennen van rechtspersoonlijkheid aan een geschikt stuk natuur in Amsterdam, zoals bijvoorbeeld het Flevopark;
    a. Zo veel mogelijk relevante maatschappelijke organisaties, lokale experts en andere belanghebbenden te betrekken bij dit onderzoek naar de implementatie van rechten van de natuur binnen de gemeente Amsterdam;
    b. Bij dit onderzoek nationale en internationale voorbeelden te betrekken die als inspiratie kunnen dienen zoals de laguna Mar Menor;
2. Te onderzoeken op welke wijze de rechten en/of het perspectief van de Amsterdamse natuur in de besluitvorming en al het te vormen nieuwe beleid binnen de gemeente Amsterdam kan worden verankerd;
    a. Door het ZOOP-initiatief te betrekken waarin de zogenaamde Spreker voor de levenden een centrale rol speelt en daarbij te onderzoeken of dit op deze manier een plaats kan krijgen in de Amsterdamse bestuurlijke besluitvorming;
    b. Het initiatief 'de Ambassade van de Noordzee' te betrekken bij dit onderzoek. Een initiatief dat zich richt op het luisteren naar de politieke stemmen van de dingen, planten, dieren, microben en mensen in en rond de Noordzee;
    c. Het initiatief 'Maas in de wet' te betrekken bij dit onderzoek. Een initiatief dat zich richt op het toekennen van een rechtspersoon aan de Maas, zodat de rivier vrij kan zijn van afval en verontreiniging;
3. Te onderzoeken of bij de eerstvolgende gelegenheid tot actualisatie van de omgevingsvisie en ontwikkelstrategie op kan worden genomen;
    a. Dat Amsterdam erkent dat de natuur in al haar levensvormen rechten heeft, en dat haar belangen vertegenwoordigd moeten worden;
    b. Dat bij nieuw te vormen beleid altijd de belangen van de natuur en natuurgebieden worden meegewogen en dat in nieuwe raadsvoorstellen deze belangen inzichtelijk worden gemaakt.

4. Een lobby te voeren richting de MRA, provincie Noord-Holland en het Rijk om rechten voor de natuur verder te verankeren in beleid en wetgeving;
5. De resultaten van bovenstaande voorstellen jaarlijks te rapporteren aan de raad.

Per onderdeel van het voorstel treft u hier onder een reactie van het college aan.

1. Onderzoek naar het toekennen van rechtspersoonlijkheid aan een geschikt stuk natuur in Amsterdam

1. Onderzoek te doen naar de juridische en praktische haalbaarheid van het toekennen van rechtspersoonlijkheid aan een geschikt stuk natuur in Amsterdam, zoals bijvoorbeeld het Flevopark;
    a. Zo veel mogelijk relevante maatschappelijke organisaties, lokale experts en andere belanghebbenden te betrekken bij dit onderzoek naar de implementatie van rechten van de natuur binnen de gemeente Amsterdam;
    b. Bij dit onderzoek nationale en internationale voorbeelden te betrekken die als inspiratie kunnen dienen zoals de laguna Mar Menor;

Zoals u weet is natuurbehoud en groen een belangrijke prioriteit van het college. Met u heeft het college dan ook grote belangstelling voor de ontwikkelingen op het gebied van de toekenning van rechten aan de natuur en / of het geven van een stem aan de natuur bij beleids- en besluitvorming. In filosofische zin is het college blij met deze ontwikkeling en zijn wij zeer benieuwd naar de (on)mogelijkheden bij de implementatie in de praktijk. Overigens deelt het college sommige van de gekozen karakteriseringen van de afname van natuur (vernietigen, etc.) niet.

Uit een korte interne juridische verkenning blijkt dat het toekennen van rechtspersoonlijkheid op lokaal niveau momenteel niet mogelijk is. Het Nederlandse rechtsstelsel kent een gesloten systeem van rechtspersonen. Dat betekent dat de nationale wetgever bepaalt welk soort lichamen rechtspersoonlijkheid bezit. Deel twee van het Burgerlijk Wetboek bevat een limitatief overzicht van de lichamen die rechtspersoonlijkheid hebben. Daar behoren (onder andere) natuurgebieden en stadsparken niet toe. Het is niet mogelijk om door middel van lokale regelgeving rechtspersoonlijkheid te creëren. Om rechtspersoonlijkheid aan bijvoorbeeld het Flevopark toe te kennen, zal landelijke wetgeving dus moeten worden gewijzigd.

Dit is in lijn met het internationale voorbeeld van de laguna Mar Menor. Het gebied is het eerste stuk natuur in Europa dat erkend wordt als rechtssubject en rechtspersoonlijkheid krijgt. Daar ook was een landelijke wetswijziging nodig om deze lagune en haar bekken rechtspersoonlijkheid toe te kennen volgens de Spaanse wet. Daarmee heeft het gebied recht op bescherming, behoud, onderhoud en waar nodig herstel ten laste van de overheid en de kustbewoners. Een onderzoek naar het toekennen van rechtspersoonlijkheid aan bijvoorbeeld het Flevopark lijkt dan ook momenteel weinig vruchtbaar. Wel wijst het college op het volgende.

Recent is het initiatief genomen door een vertegenwoordiger van Zone2source (een platform voor kunst, natuur en technologie, opgericht in 2013 in het Amstelpark) en Het Nieuwe Instituut (museum voor architectuur, design en digitale cultuur te Rotterdam) om met onder andere de gemeente Amsterdam de mogelijkheden te verkennen om van het Amstelpark een zogenoemde

Zoöp te maken. Een Zoöp (samengesteld uit het Oudgriekse ζωή (zoë of 'leven') en het woord coöperatie) is gedefinieerd als een actief samenwerkingsverband met alle leven, met als doel ook niet-menselijke stemmen en belangen mee te nemen in besluitvorming en werkwijze. Deze verkenning start dit najaar met alle relevante maatschappelijke organisaties, lokale experts en andere belanghebbenden.

Een Zoöp geeft als zodanig geen rechtspersoonlijkheid als bedoeld in het Burgerlijk Wetboek aan de natuur. Onderdeel van deze verkenning kan wel zijn de juridische en praktische haalbaarheid van manieren van het verankeren van de rechten van de natuur en de mogelijk impact hiervan op het Amstelpark en zijn bewoners zelf als de omgeving hieromheen. Nationale en internationale voorbeelden zullen hierbij worden betrokken. De inzet van de gemeente, omvang en verdere betrokkenheid inclusief eventuele kosten zijn in de verkenning nog niet in kaart gebracht. Hierover zal het college de raad te zijner tijd informeren. Het college merkt op dat rechten nimmer absoluut zijn, altijd dienen te worden afgewogen tegen andere rechten en belangen en dientengevolge in sommige gevallen teniet kunnen worden gedaan.

Gezien het bovenstaande ondersteunt het college de gedachte om de natuur een rol in besluitvorming te laten innemen en ondersteunt het college in die zin nader onderzoek naar de rol van Zoöp's.

Het college adviseert de raad het voorstel van raadslid Krom echter op dit punt niet over te nemen voor zover het ziet op de mogelijkheid nu lokaal rechtspersoonlijkheid toe te kennen.

2. Onderzoek naar verankering rechten Amsterdamse natuur in de besluitvorming en nieuw beleid

2. Te onderzoeken op welke wijze de rechten en/of het perspectief van de Amsterdamse natuur in de besluitvorming en al het te vormen nieuwe beleid binnen de gemeente Amsterdam kan worden verankerd;
    a. Door het Zoöp-initiatief te betrekken waarin de zogenaamde spreker voor de levenden een centrale rol speelt en daarbij te onderzoeken of dit op deze manier een plaats kan krijgen in de Amsterdamse bestuurlijke besluitvorming;
    b. Het initiatief 'de Ambassade van de Noordzee' te betrekken bij dit onderzoek. Een initiatief dat zich richt op het luisteren naar de politieke stemmen van de dingen, planten, dieren, microben en mensen in en rond de Noordzee;
    c. Het initiatief 'Maas in de wet' te betrekken bij dit onderzoek. Een initiatief dat zich richt op het toekennen van een rechtspersoon aan de Maas, zodat de rivier vrij kan zijn van afval en verontreiniging;

In het, onder 1 beschreven op te starten proces met betrekking tot het Amstelpark, zal binnen de context van het Zoöp-model onderzocht worden op welke wijze de Amsterdamse natuur in besluitvorming en beleid een steviger plaats zou kunnen krijgen. Bij het Zoöp-model laat je vertegenwoordigers voor de natuur spreken, een zogenoemde spreker voor de levenden. Hoe benoem en positioneer je een spreker voor de levenden? Hoe verhoudt deze spreker zich tot

anderen in het besluitvormingsproces? Zijn er meerdere sprekers voor verschillende soorten levenden? Zo is er nog een aantal vragen te bedenken die in de verkenning met betrokkenen intensief de revue zullen passeren daar waar het gaat om mogelijkheden van implementatie, verankering en borging. In het land zijn hierover ook al verschillende initiatieven en onderzoeken gaande. Het initiatiefvoorstel noemt enkele voorbeelden, onder meer de Ambassade van de Noordzee', een initiatief om de Noordzee in 2030 een rechtspersoonlijkheid te geven. Deze wordt uitgenodigd om bij de kennis- en inspiratiesessies over het Amstelpark aanwezig te zijn. Naar het initiatief 'Maas in de wet' zal worden gekeken evenals voorbeelden in andere gemeenten in Nederland.

Gezien het bovenstaande adviseert het college de raad het voorstel van raadslid Krom op dit punt over te nemen.

3. Onderzoek naar opnemen rechten en belangen natuur in de omgevingsvisie en ontwikkelstrategie

3. Te onderzoeken of bij de eerstvolgende gelegenheid tot actualisatie van de omgevingsvisie en ontwikkelstrategie op kan worden genomen;
    a. Dat Amsterdam erkent dat de natuur in al haar levensvormen rechten heeft, en dat haar belangen vertegenwoordigd moeten worden;
    b. Dat bij nieuw te vormen beleid altijd de belangen van de natuur en natuurgebieden worden meegewogen en dat in nieuwe raadsvoorstellen deze belangen inzichtelijk worden gemaakt.

De omgevingsvisie en de ontwikkelstrategie van Amsterdam zijn recent door de raad vastgesteld. Een actualisatie van deze besluiten is derhalve op korte termijn niet aan de orde. Wel kan bij de verdere uitwerking van de Omgevingsvisie, bijvoorbeeld in op te stellen omgevings- en gebiedsplannen, worden gekeken of en hoe natuur ingepast kan worden, anders dan tot dusver het geval was (denk onder andere aan rechten en vertegenwoordiging).

De omgevingsvisie heeft de volgende strategische principes waaraan de ontwikkeling van Amsterdam tot 2050 aan dient te voldoen:

- Groeien binnen grenzen (gemeente- en planetaire grenzen);
- Meerkernig ontwikkelen;
- Duurzaam en Gezond Bewegen;
- Samen Stad Maken;
- Rigoureus Vergroenen.

Een grote ontwerpuitdaging in de toekomstige ontwikkeling van Amsterdam is hoe we binnen de gemeentegrens zowel kunnen bouwen (groeien binnen grenzen) als de natuur bevorderen (rigoureus vergroenen). Zowel het tekort aan woningen als het versterken van stadsnatuur wordt door het college en Amsterdammers gezien als prioriteit (zie ook het referendum over de hoofdgroenstructuur).

Gezien het bovenstaande adviseert het college de raad het voorstel van raadslid Krom op dit punt over te nemen

4. Lobby richting Metropoolregio Amsterdam, provincie en Rijk

4. Een lobby te voeren richting de MRA, provincie Noord-Holland en het Rijk om rechten voor de natuur verder te verankeren in beleid en wetgeving;

Het college staat positief ten opzichte van onderzoek naar mogelijkheden van de verankering van rechten voor natuur in beleid en wetgeving maar is in deze fase niet voornemens om actief lobby te voeren richting de MRA, Provincie en Rijk.
Gezien het bovenstaande adviseert het college de raad het voorstel van raadslid Krom op dit punt vooralsnog niet over te nemen.

5. Jaarlijkse rapportage over verankering rechten en belangen natuur in Amsterdams beleid

5. De resultaten van bovenstaande voorstellen jaarlijks te rapporteren aan de raad.

Het college kan niet op deze zaken vooruit te lopen. Het Zoöp-model is een nieuwe en mogelijk (te) complexe benadering van de werkelijkheid. Allereerst wenst het college de uitkomsten van de verkenningen over het Amstelpark af te wachten. Op basis van deze uitkomsten, waarover de raad in het voorjaar 2025 zal worden geïnformeerd, kan worden bekeken of en hoe het Zoöp-model breder ingezet kan worden.

Gezien het bovenstaande adviseert het college de raad het voorstel van raadslid Krom op dit punt niet over te nemen.

Tot slot

Het college dankt de indiener voor haar voorstel. Op grond van het voorgaande verzoekt het college het raadslid De Krom een gewijzigd initiatiefvoorstel in te dienen.
Met vriendelijke groet,
Namens het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Amsterdam,

Rutger Groot Wassink
Wethouder Democratisering